

K životnímu jubileu prof. Evy Stehlíkové

První únorový den tohoto roku oslavila významné životní jubileum významná teatroložka a přední česká odbornice na antické a středověké divadlo, prof. PhDr. Eva Stehlíková.

Ze začátku nic nenasvědčovalo tomu, že tato plzeňská rodačka bude jednou jmenována profesorkou právě v oboru dějin a teorie divadla – na FF UK studovala klasickou filologii a češtinu. Zajímala se především o recepci antiky v novodobé literatuře, o čemž svědčí její diplomová práce z r. 1963 (*Antické pozadí Shakespearovy hry Troilus a Kressida*) i o šest let mladší práce disertační (*Antika v české poezii a dramatech po r. 1945*).

V r. 1966, tedy ještě v době svých doktorských studií, se Eva Stehlíková stala pracovnící Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská ČSAV, později přejmenovaného na Ústav pro klasická studia Akademie věd ČR, a v tomto ústavu pracovala až do r. 2001. Také zde zůstala věrná svému zájmu o antickou literaturu. Podílela se na vydání řady výborů z římské poezie, ať už jako editorka nebo autorka komentáře či doslovu (*Zhořklé polibky*, 1980; *Sbohem, starý Říme...*, 1984; Quintus Horatius Flaccus: *De arte poetica – O umění básnickém*, 2002; Catullus: *Veršiky a verše*, 2001). Spolu s K. Hubkou také přeložila Menandrovu komedie, které vyšly pod souhrnným názvem *Komedie pro všední den* (1984). Právě antické drama a divadlo se stalo předmětem hlavního zájmu prof. Stehlíkové a právě s touto oblastí je její jméno neodmyslitelně spojeno. O antickém divadle publikovala řadu článků v odborném tisku, domácím i zahraničním (*Divadelní revue, Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity, Eirene* aj.), přednášela o něm doma i v zahraničí (Athény, Coimbra, Epidauros, Toronto aj.). Její monografie *Řecké divadlo klasické doby* (1991) a *Římské divadlo* (1993) patří dnes k základní výbavě nejen studentů divadelní vědy, ale každého, kdo se chce seznámit s antickým divadlem. Ostatně ke svým narozeninám si paní profesorka „nadělila“ hned dvě nové publikace – na sklonku loňského roku vyšla její encyklopedie s názvem *Antické divadlo* a kniha *Divadlo za časů Nerona a Seneky*, věnovaná divadelnímu vývoji v Římě na přelomu letopočtu.

Prof. Stehlíkovou ovšem zajímá nejen historie antického dramatu, ale i jeho současný život. Je pravidelnou návštěvnicí a recenzentkou nových inscenací antických her na českých jevištích a na vzniku řady z nich se podílela jako odborná poradkyně – za všechny jmenujme např. inscenace Sofoklova *Oidipa krále* v Divadle Na Vinohradech (1988) a v pražském Národním diva-

dle (1996), Eurípidových *Trójanek* na brněnské JAMU (1999) nebo Aischylovy *Oresteie* opět v Národním divadle (2002). Především jí a její vytrvalé práci pak všichni zájemci o antické divadlo vděčí za vznik rozsáhlé databáze řeckých a římských dramát na českých jevištích, zahrnující údaje o téměř 350 inscenacích (včetně těch vzniklých v amatérských a loutkových divadlech), více než 1 750 biografických údajů a dále fotografie, scénografické návrhy či překlady her.

Vedle antického divadla se prof. Stehlíková zabývá také středověkým divadlem. I zde bychom mohli jmenovat mnoho studií, článků a překladů, především však knihu *A co když je to divadlo?* (1998), která představovala po dlouhé době první českou původní publikaci věnovanou této problematice.

Neméně významná než vědecká činnost paní profesorky je ovšem také její činnost pedagogická. Její přednášky a semináře na katedrách divadelní vědy FF MU a FF UK a v Ústavu řeckých a latinských studií FF UK patřily a patří k nejnavštěvovanějším a nejoblíbenějším. Není se také čemu divit – málokdo dokáže studenty uvádět do dob dávno minulých tak přitažlivou a srozumitelnou formou. Prof. Stehlíková se navíc nespokojuje s „frontálním“ systémem přednášení, nevyhýbá se dotazům studentů, naopak je vítá. Ve svých přednáškových cyklech také věnuje prostor odborníkům z jiných kateder a vědeckých institucí a je ochotná pustit se i do týmového vyučování – připomeňme přednášky o pozdní antice, které vedla spolu s M. Putnou v Ústavu řeckých a latinských studií FF UK. Originální metodu, podporující aktivitu studentů a vedoucí k hlubšímu pochopení problému, uplatňuje i při zkoušení: místo klasických otázek a odpovědí si student sám připraví deset bodů, v nichž se vyjádří k tématu přednášky a vyzdvihne, co ho zaujalo nebo co v něm vyvolalo další otázky. Zkouška pak probíhá formou rozhovoru o daných bodech. Své pedagogické schopnosti prof. Stehlíková uplatňuje také jako vedoucí mnoha diplomových prací a školitelka doktorandů a není zřejmě náhodou, že právě práce „jejích“ studentů jsou často oceňovány v odborných soutěžích. Ve prospěch studentů využívá i své mezinárodní kontakty, snaží se jim zprostředkovat setkání s významnými badateli ze zahraničí, uspořádat pro ně exkurze nebo jim umožnit účast na zahraničních kurzech (studenti prof. Stehlíkové jsou např. pravidelnými účastníky letní školy antického dramatu v řeckém Epidauru). Autorka tohoto článku tam byla také a neodpustí si při té příležitosti uvést drobnost, která prof. Stehlíkovou podle jejího mínění charakterizuje. Není mnoho vědců, kterým by si člověk dovolil popsat na pohlednici Řecko jako zemi plnou „kamenů, v nichž někteří lidé vidí zbytky jakési kultury“ a vědět, že to nebude považovat za urážku svého oboru, a potažmo tedy sebe.

Zdaleka jsme v tomto příspěvku nemohli zmínit všechny aktivity prof. Stehlíkové. Pro dokreslení širě jejích zájmů snad ještě dodejme, že kromě přednášek o antickém a středověkém divadle vedla také seminář o Alfrédu Ra-

dokovi a Laterně magice, napsala komentář k vydání díla *Jan Maria Plojhar* od svého oblíbeného J. Zeyera, že v době svého působení v Ústavu řeckých a latinských studií FF UK nabídla studentům pro jejich práce do té doby nevídaná témata, jako rozbor *Prométheových jater* J. Koláře nebo srovnávání různých jazykových verzí Asterixe...

Na novoročním přání, které „Stehlice“ rozesílala začátkem roku 2005, byla fotografie jakéhosi ptáčka (stehlíka?) v kleci a nápis *Nic než optimismus stejně nezbyvá...* Přejeme tedy paní profesorce do dalších let nejen mnoho optimismu, ale především to, aby se všechna její optimistická očekávání splnila.

Magdalena Jacková (Praha)

K životnímu jubileu doc. Václava Marka

Dne 26. 9. 2006 se významného životního jubileu, šedesáti pět let, dožívá doc. PhDr. Václav Marek, CSc.

Dětství prožil v jižních Čechách, k nimž ho dodnes pojí pevné pouto. Po maturitě, kterou složil v roce 1958 v Trhových Svinech, odešel studovat na pražskou filozofickou fakultu, jež se mu stala na dlouhých a neuvěřitelných téměř padesát let druhým domovem. Studia češtiny a latiny absolvoval v roce 1963 a v roce 1968 dosáhl titulu PhDr. Ihned po absolutoriu nastoupil nejprve jako asistent a později jako odborný asistent na Katedře věd o antickém starověku, jíž zůstal věrný dodnes. V roce 1984 mu byl udělen titul CSc. v oboru historických věd, v roce 1988 se habilitoval a byl jmenován docentem pro obor starověké dějiny. V letech 1994-2000 působil jako zástupce ředitelky Ústavu řeckých a latinských studií a v letech 2000-2005 stál v čele této instituce jako její ředitel. Od roku 2005 je zástupcem ředitelky Ústavu řeckých a latinských studií. Od r. 2001 vyučuje starověké dějiny rovněž na Západočeské univerzitě v Plzni.

V roce 1967 se zúčastnil tříměsíčního studijního pobytu na Humboldtově univerzitě v Berlíně, v roce 1979 získal tříměsíční stipendium v rámci akademické výměny Deutscher Akademischer Austauschdienst, díky němuž pobýval na univerzitách v Erlangenu, Mnichově, Kolíně a Marburgu. Krátkodobě studijně zavítal i do Padovy a Vídně. Docent Marek měl velkou zásluhu na uskutečnění 2. mezinárodního kolokvia pořádaného ve spolupráci s Freie Universität Berlin (Fachbereich Philosophie und Geisteswissenschaften) a s Ústavem pro klasická studia AV ČR v Praze v roce 2002 pod názvem *In laudem aut vituperationem. Zur panegyrischen Literatur von der Antike bis zur Barockzeit*. Příspěvky pronesené na kolokviu byly publikovány v časopise *Graecolatina Pragensia* (19, 2002 [2004]).

Václav Marek je zapojen v několika výzkumných záměrech a grantových projektech jako jejich řešitel či spoluřešitel. Od roku 2002 se podílí na výzkumném záměru *Vývoj společnosti českých zemí v kontextu evropských a světových dějin* řešeném na Filozofické fakultě UK. Jeho dílčí úkol, *Pax Romana – „římský mír“ jako hodnota a způsob života*, sleduje vývoj a proměnu obsahu tohoto významného pojmu, jehož realizaci se Řím významně podepsal na kulturní podobě Evropy. V roce 2003 byl hlavním řešitelem transformačního a rozvojového projektu MŠMT *Nové formy vysokoškolského studia latiny a řečtiny*, jehož cílem byla příprava akreditačních materiálů pro strukturo-

vané studium obou oborů (bakalářské studium) a zajištění jeho realizace. V témž roce se stal i spolуреšitelem grantu Grantové agentury ČR *Dějiny politického myšlení*, řešeného Filozofickým ústavem AV ČR a Fakultou sociálních věd UK a rozvrženého do tří let. Od roku 2005 je docent Marek rovněž spolуреšitelem pětiletého výzkumného záměru *České země uprostřed Evropy v minulosti a dnes* (vedoucí řešitel prof. PhDr. Zdeněk Beneš, CSc.).

Ve své odborné práci se docent Václav Marek specializuje především na římské dějiny, zvláště dějiny římské republiky, antickou numismatiku a epigrafiku. Výsledkem jeho zájmu o řecké a latinské nápisy ze sbírky Univerzity Karlovy je vědecký katalog 51 řeckých a latinských, zčásti dosud nepublikovaných antických nápisů, jež všechny pocházejí z univerzitní sbírky (*Greek and Latin Inscriptions on Stone in the Collections of Charles University*, Praha, UK 1977). Ve svém zájmu o antické sbírky Univerzity Karlovy a v editorském díle pokračoval a zanedlouho vydal i římské ražby ze sbírky Univerzity Karlovy. Tento numismaticko-historický katalog zahrnuje celkem 178 římských republikánských ražeb. Václav Marek v něm mimo jiné popsal varianty mincovních typů a uvedl identifikace mincmistrů (*Roman Republican Coins in the Collection of Charles University*, Praha, UK 1985). Numismatice se věnoval i v řadě odborných článků, mezi nimiž zaujímá významné místo zvláště pojednání, které věnoval pramenné evidenci a chronologickým otázkám souvisejícím se založením první římské mimoitalské kolonie v jižní Galii (*Založení římské kolonie Narbo Martius: numismatická a literární evidence*, Graecolatina Pragensia 11, 1987, s. 23-48).

K velkým láskám Václava Marka patří rétor, literát a státník Marcus Tullius Cicero, k němuž se po celý život rád vrací a jehož osobnosti a dílu zasvětil mnoho odborných článků a statí. Nejdůležitějším příspěvkem docenta Marka k rozvoji ciceronských studií je bezpochyby kritická edice čtyř řečí, které Cicero pronesl v době svého konzulátu (*M. Tulli Ciceronis Scripta quae manserunt omnia. Fasc. 16: De lege agraria orationes III, Pro C. Rabirio perduellionis reo oratio*, Leipzig: Teubner 1983). Vysokou kvalitu vydání, splňujícího všechny požadavky kladené na kritickou edici, včetně předmluvy, poznámkového aparátu a rejstříku, ocenila řada domácích i zahraničních recenzentů (např. M. van den Bruwaene, *Antiquité classique* 54, 1985, s. 398-399; R. Verdière, *Latomus* 45, 1985, s. 886-888; J. Ferrary, *REL* 63, 1985, s. 275-276 a další). V nedávné době Václav Marek přeložil a předmluvou a komentářem opatřil 196 Ciceronových *Listů přátelům* z let 65-50 př. n. l., které jsou závažným svědectvím dobových historických událostí i charakteristik římských osobností (*M. Tullius Cicero, Listy přátelům*, I, Praha 2001). Odborná veřejnost zaznamenala, že se jedná o dosud nejrozsáhlejší výbor z Ciceronovy korespondence, a pochvalně ocenila i výběr listů, kvalitu překladu i poznámkového aparátu (rec. E. Kutáková, *Auriga – ZJKF* 46, 2002, s. 97-99).

V posledních letech se Václav Marek k Ciceronovi vrátil například i v důležité historické studii s názvem *Ager Recentoricus in Sicilia* (Graecolatina Pragensia 15, 1997, s. 105-112), jež analyzuje termín *recentoricus* v Ciceronových vystoupeních proti Rullovu návrhu agrárního zákona z roku 63 př. n. l.

Vydavatelské a překladatelské činnosti se docent Marek věnoval pod záštitou nakladatelství Svoboda, jež po dlouhá léta vydávalo proslulou řadu s názvem *Antická knihovna*, určenou odborné i širší veřejnosti. Pro tuto řadu přeložil a poznámkami opatřil například spisy Caesarových následovníků o válce africké a hispánské (v souboru Gaius Iulius Caesar, *Válečné paměti*, Praha 1972), pro výbor s názvem *Antické válečné umění* (Praha 1977) přeložil texty Cornelia Nepota, Aineia Taktika, Frontina a Vegetia. Předmluvy, které postupně napsal pro první tři svazky Liviových dějin (Praha 1971-1973), jsou fundovanými, přitom však čtivě napsanými odbornými studii, v nichž mistrovsky ukotvil dílo Tita Livia i jeho předchůdců v jejich vlastní epoše.

Václav Marek se vždy zasazoval o popularizaci starověkých dějin a antické kultury. Pokud byl požádán o to, aby přednášel, snad nikdy žádost neodmítl, ať už se jednalo o asociaci Alfa, sdružující učitele latiny, cyklus přednášek pro středoškolské studenty v Národním zemědělském muzeu, nebo o pravidelné přednáškové cykly v Národním muzeu v Praze určené odborné i širší veřejnosti, či přednášky na Univerzitě třetího věku. Stovky čtenářů se stále vrací ke čtivé a poutavé monografii *Řím Marka Aurelia*, kterou napsal spolu s nedávno zesnulým profesorem Radislavem Hoškem (*Řím Marka Aurelia*, Praha 1991). Jejich publikace dodnes reprezentuje moderní způsob vyprávění o starověké historii a je dokonalým příkladem knihy nabízející komplexní, a přitom detailní pohled na život římského císaře i celého impéria v době vrcholného rozvoje.

Ke knihám, na nichž je podíl docenta Marka zcela neopomenutelný, dále patří i opětovně vydávaná *Moudrost věků*, kterou spolu s Janou Zachovou a Evou Kutákovou poprvé publikoval v roce 1988 (*Moudrost věků. Lexikon latinských výroků, přísloví a rčení*, Praha 2002⁴). Václav Marek se často podílel i na překladu slovníků a encyklopedií týkajících se starověkých dějin, kultury a latinského jazyka, ať již jako překladatel (P. Wilkinson, *Pompeje – Poslední den*, Praha 2004), nebo zároveň i jako autor slovníkových hesel (např. S. Maggi – C. Trosso, *Poklady starověkého Řecka. Nejkrásnější řecké pamětihodnosti*, Praha 2005; *Nové UNIVERSUM. Všeobecná encyklopedie A-Z*, Praha 2003), či jako odborný poradce (např. A. M. Liberati – F. Bourbon, *Starověký Řím*, Praha 1996). Tento výčet, představující jen pouhý nástin z rozsáhlé popularizačně-lexikografické práce docenta Marka, uzavřu připomínkou na v roce 2004 znovu vydaný a přepracovaný *Slovník latinských spisovatelů* (kolektiv autorů pod vedením E. Kutákové a A. Vidmanové, 2004, 1984¹), na němž se významně autorsky podílel, a konečně na jeho nejnovější

popularizačně vzdělávací počin, jímž je encyklopedie určená mládeži s názvem *Sedm divů světa* (spolu s H. Reichardtem, Praha 2005).

Mezi významné popularizační a pedagogické projekty, jejichž cílem bylo dokázat, že latina není mrtvý jazyk, byl televizní jazykový kurz *Disco Latine*, na němž autorsky spolupracoval s profesorkou Bohumilou Mouchovou a docentkou Evou Kuřákovou. Cyklus, který dosáhl celkem 35 dílů, se dočkal i dvoudílné knižní podoby (vyšel v nakladatelství Scientia v letech 1995-1996) a obdržel uznání i na televizním festivalu v Basileji v roce 1995. Pro žáky základních škol a víceletých gymnázií je určena učebnice s názvem *Historie. Pravek a starověk* (Václav Marek a kolektiv autorů, Praha 1995). Docent Marek je rovněž autorem vysokoškolských učebnic, např. skript *Archaický Řím* (Praha 1985), *Úvod do studia latiny* (spolu s R. Hoškem, Praha 1974¹ a 1977) a *Dějiny umělecké kultury* (kolektiv autorů pod vedením M. Jůzla, Praha 1990).

Důležitá je i bohatá recenzní činnost docenta Marka především do časopisů *Eirene*, *Listy filologické* a *Graecolatina Pragensia*, pro niž byly vždy typické hluboká znalost odborné problematiky, důkladnost i objektivnost.

Nemůžeme opominout ani redakční činnost docenta Marka. Spolu s prof. Mouchovou působí po řadu let jako redaktor časopisu *Graecolatina Pragensia*, je činný v redakční radě řady *AUC – Philosophica et Historica*, v ediční radě Filozofické fakulty Univerzity Karlovy a dále je členem redakční rady časopisu *Relationes Budvicenses* vydávaného na Jihočeské univerzitě v Českých Budějovicích. Václav Marek, člen Sdružení českých historiků, náleží rovněž k dlouholetým a věrným členům Jednoty klasických filologů, často přispívá i do jejího časopisu a v lednu roku 2006 byl valnou hromadou této společnosti zvolen novým místopředsedou jejího výboru.

Za čtyři desetiletí vychoval docent Václav Marek několik generací budoucích latinářů, řečtinářů i učitelů dějepisu. Jeho přednášky, speciální i výběrové semináře měly vždy široký rozsah. Obrovská erudice docentu Markovi umožňovala přednášet o řeckých stejně jako o římských dějinách, vést kurzy latinského jazyka i výběrové semináře zaměřené na četbu Polybia či antickou numismatiku a epigrafiku. Jeho studenti si dobře pamatují nejen poutavý způsob, jakým dokázal podat odborný výklad, ale i lidský a osobní přístup, jenž k nim vždy zaujímal a jenž se vyznačoval laskavostí a velkou mírou tolerance a pochopení. Jménem jeho bývalých i současných žáků, stejně jako členů Jednoty klasických filologů a kolegů, tedy na tomto místě docentu Václavu Markovi přejeme hlavně pevné zdraví a hodně sil do dalších let!

Magdalena Moravová (Praha)

100. výročí narození prof. Karla Janáčka

Dne 22. září 2006 uplynulo sto let od narození významného klasického filologa, prof. PhDr. Karla Janáčka, DrSc., který působil více než 20 let jako předseda Jednoty klasických filologů (1961-1984) a posléze jako její čestný předseda. Mnozí z nás si jej pamatují nejen jako chairmana, který s osobitým šarmem řídil čtvrtetní setkání JKF, výstižně uváděl jednotlivé přednášející a udržoval diskusi na vysoké odborné úrovni, ale i jako přednášejícího, jehož vystoupení se těšila velkému zájmu posluchačů.

Profesora Janáčka si ovšem připomínáme také jako obětavého a charismatického učitele, který působil postupně na třech českých univerzitách: nejprve v Brně, kde předtím studoval srovnávací jazykozpyt a klasickou filologii, od roku 1946 v Olomouci, kde získal v r. 1948 profesuru, podílel se na organizování vědeckého života tamní nově vznikající klasické filologie a dokonce jeden rok působil ve funkci děkana, a konečně od roku 1961 (po zrušení klasické filologie v Olomouci) v Praze, kde pokračoval ve výuce jako *emeritus* i po svém penzionování r. 1973.

Pokud jde o vědeckou činnost, zapsal se profesor Janáček do našeho povědomí především svým bádáním o Sextu Empeirikovi, jemuž věnoval kromě mnoha studií, založených na zevrubné filologické interpretaci a důkladné analýze slovní zásoby, i dvě monografie, *Prolegomena to Sextus Empiricus* (Olomouc: UP 1948) a *Sextus Empiricus' Sceptical Methods* (Praha: UK 1972). Kromě toho je prof. Janáček autorem speciálního slovníku k Sextu Empeirikovi, který se dočkal již tři vydání: nejprve jako součást 3. dílu Mutschmannova teubnerského vydání Sexta Empeirika (1954, s. 180-404), v rozšířené podobě jako samostatný 4. díl (Teubner²1962, 272 s.) a konečně jako zvláštní publikace (Firenze³2000, 265 s.). Sextovská tematika přivedla Janáčka i k jazykovému rozboru děl dalších řeckých autorů, jako Hippolyta, Ainesidéma, Filóna z Alexandrie, Poseidónia a především Diogena Laertia, k němuž vydal vedle několika článků i *Indice delle Vite dei filosofi* (Firenze 1992, 371 s.). Jeho badatelský záběr byl však mnohem širší: zabýval se i bohemistikou (zejm. na začátku své vědecké kariéry), indoevropskou komparatistikou (baltistikou), etruštinou, filozofií i latinskou gramatikou (studie o vidu u Plauta).

Všichni vzpomínáme na profesora Janáčka jako na člověka velké erudice a širokého rozhledu, který přispěl značnou měrou k rozvoji klasických studií v naší zemi. Jako jedna z jeho posledních studentek si dovoluji připomenout

jeho zájem o mladou generaci, již vedl s laskavou ironií – podobně jako Sókratés – k hledání správných odpovědí a již vštěpoval zásady vědecké poctivosti a akribie.

Profesor Karel Janáček nás opustil 14. února 1996 ve věku nedožitých devadesáti let.¹

Dagmar Muchnová (Praha)

¹ Podrobnější údaje o vědecké, pedagogické i organizační činnosti prof. Janáčka i o jeho osobnosti přináší:

- Listy filologické 89, 1966, 321-323 (L. Vidman), 323-328 (bibliografie H. Kurzová);
- Graecolatina Pragensia 7, 1976, 9-11 (B. Moučková), 13-21 (bibliografie H. Kurzová – Z. Vaněčková);
- Listy filologické 99, 1976, 129-130 (B. Moučková);
- Zprávy JKF 18, 1976, 1-3 (L. Vidman);
- Listy filologické 109, 1986, 129-131 (L. Vidman);
- Zprávy JKF 29–30, 1986-1987, 5-7 (P. Oliva);
- Eirene 32, 1996, 9-11 (R. Pintaudi), 12-23 (bibliografie, s. a.);
- Listy filologické 119, 1996, 224-226 (R. Hošek);
- Graecolatina Pragensia 15, 1997, 9-11 (R. Hošek), 12-20 (bibliografie H. Kurzová, Z. Vaněčková, B. Moučková);
- SPFFBU N 1, 1996, 111-113 (A. Bartoněk);
- Zprávy JKF – Auriga 38-39, 1996-1997, 87-88 (P. Oliva);
- In memoriam profesora Karla Janáčka (1906-1996), Žurnál UP 12, 1996, 5 (A. Zatloukal);
- Graecolatina Pragensia 21, 2006 (číslo věnované památce prof. Janáčka – v tisku).

Nové zdroje Isidora zo Sevilly?

V krátkej správe by sme radi oboznámili čitateľskú obec s novým možným zdrojom pre Isidora zo Sevilly, ktorý autor tohoto príspevku zistil počas práce na preklade spisu *De ira dei*¹ z pera latinského spisovateľa Lucia Caecilia Firmiana Lactantia.

Radi by sme spomenuli a nadviazali na úvodnú štúdiu k *Etymológiám XIII–XV*,² kde v predslove J. Kalivoda upozorňuje na staršie pramene, z ktorých mohol Isidor neskôr pri písaní svojho diela vychádzať a čerpať. Zmieňuje diela cirkevných otcov, medzi nimi aj hore uvedený spis *De ira dei* od Lactantia.³ Táto správa teda je len ďalším rozšírením poznania už známeho, pridaním novej časti, a tak len privádza už raz naznačenú informáciu (podanú v predslove k *Etymol. XIII–XV*) do väčšej konkrétnosti.

Časti z Lactantia, ktoré považujeme za pravdepodobný základ pre Isidora, uvádzame nasledovne so zvýraznením nápaditej podobnosti podčiarknutým písmom:⁴

1.

Sol inrequietis cursibus et spatiis inaequalibus orbis annuos conficit et aut oriens diem promit ad laborem aut occidens noctem superducit ad requiem.

(LACTANTIUS, *De ira dei* 13,4)⁵

Spatiis enim inaequalibus orbis annuos conficit propter temporum mutationes. Oriens diem facit, occidens noctem inducit.

(ISIDOR, *Etymologiae* III,50,1)

¹ Spis *De ira dei* vyšiel v roku 2005 s kompletným názvom: LACTANTIUS, *O hneve Božom – De ira dei (Alebo o existencii dobra a zla vo svete)*, prel. T. BAJUS, Michalovce: Excel enterprise 2005, ISBN 80-969142-6-X.

² ISIDOR ZE SEVILLY, *Etymologie XIII-XV*, preložil DANIEL KORTE, Praha 2001; spomínané miesta z Lactantia sa týkajú časti XIII,2,1 v *Etymológiach* (v predslove na strane 12; pozri aj náš preklad Lactantia, s. 58-59).

³ J. Kalivoda odkazuje na časti 10,5 a 10,9.

⁴ Pozri LACTANTIUS, *O hneve Božom – De ira dei (Alebo o existencii dobra a zla vo svete)*, s. 30-32.

⁵ Pozri *O hneve Božom*, s. 71, s poukazmi na možný zdroj pre Lactantia.

2.

[...] et tum abscessu longius ad meridiem tum accessu propius ad septentrionem hiemis et aestatis vicissitudines facit, ut et hibernis umoribus ac pruinis in ubertatem terra pinguescat et aestivis caloribus vel herbidiae fruges maturitate durentur vel quae sunt in umidis, incocta et fervefacta mitescant.

(LACTANTIUS, *De ira dei*, záver časti 13,4)

Nam vadens longius ad meridiem hiemem facit, ut hibernis humoribus ac pruinis terra pinguescat. Accedens propius ad septentrionem aestatem reddit, ut fruges maturitate durentur, et quae sunt in humidis incocta, fervefacta mitescant.

(ISIDOR, *Etymologiae* III,50,2)

3.

Luna quoque nocturni temporis gubernatrix amissi ac recepti luminis vicibus menstrua spatia moderatur.

(LACTANTIUS, *De ira dei* 13,5)

Luna amissi ac recepti luminis vicibus menstrua spatia moderat.

(ISIDOR, *Etymologiae* III,56,1)

4.

[...] aerem volucibus et mare piscibus et terram quadrupedibus inplevit.

(LACTANTIUS, *De ira dei* 13,8)⁶

[...] aerem volucibus, mare piscibus, terram hominibus ceterisque animantibus Creator ipse inplevit.

(ISIDOR, *Etymologiae* XIII,3,2)

Autor tohoto príspevku sa nestretol nikde v jemu dostupných edíciach Isidora (ani v novom hore uvedenom vydaní Isidora) s upozornením na možnú príbuznosť či totožnosť nami prezentovaných ukážok. Preto sa rozhodol túto podobnosť vybraných častí predstaviť v tejto správe, ktorá možno ukazuje, že Lactantius, nielen ako cirkevný otec, ale aj ako persóna historická, ktorá mala možnosť žiť a pôsobiť v závažných momentoch európskej histórie v jadre diania premien neskoro antickej spoločnosti, zasluhuje väčšiu mieru pozornosti, než sa jej v súčasnosti (aspoň v našich pomeroch) bežne dostáva. Vykazuje totiž stále potenciál k mnohým novým, zaujímavým objavom.

Tomáš Bajus (Praha)

⁶ Pozri *Gn* 1,20-23.

Academia Vivarium Novum

Anno praeterito Bohumila Mouchova doctrice humanissima favente occasione studendi eximiam habui in academia, cui nomen „Vivarium Novum“ est, quaeque in Italia haud procul a Neapoli, urbe Campaniae maxima, apud parvum oppidum nomine Montellam sita est. Academiae, cuius nomen originem suam e Cassiodori „Vivario“ ducit, Aloisius Miraglia, Italus professor, praeest, qui discipulis paene omnibus e partibus orbis terrarum (vel potius terrae: ne tantummodo de Imperio Romano loquamur) acroases atque praelectiones variis de rebus Latino tantum sermone praebet. Haec „villa rustica“ altis montibus vestitis atque silvestribus undique continetur, regio autem Montellensis caelo sereno revera Arcadiae similis est, etsi cives ipsi de caeli asperitate saepe queruntur. Campania tota, terra multis monumentis nobilissima atque urbibus antiquis ornata, unde placita atque cogitata Zenonis, Parmeni-

Fig. 1: Conclave scholare

dis, aliorumque multorum venerunt, ubi Horatius et Seneca deversari solebant, ubi villas suas magnificas Caesar, Cicero, Plinius, Pollio habuerunt, sine ullo dubio regio his studiis aptissima est. In scholarum aedibus bibliotheca maxima fere viginti milia voluminum continens, conclave scholare magnum, clavichordium, sedes computatoria ac cinematographeum insunt; circum autem domum hortos et campum lusorium invenire potes.

Discipuli revera variis e mundi partibus venerunt: nonnulli Albani et Itali, Aestius, duo Bohemi et unus discipulus ex Civitatibus Foederatis Americanis; praeterea hospites, praesertim Americanos, non raro ac libenter accepimus. Cottidie unus e magistris aliquid praelegebat: professor Miraglia scholas De humanitate Latina habuit (sive de Romanorum philosophia – praesertim Lucreti carmina, Senecae et Ciceronis opera legebamus atque explicabamus); De compositione Latina (locutiones scriptorum optimorum memoriae mandabamus, textus Latinitate admodum humili et parum integra conscriptos in linguam Latinam puriorem rescribebamus, breves fabulas e. g. ad proverbium pertinentes componebamus etc.); et De historia artis docendae (magister nobis rationes, quibus linguae Latina Graecaque antiquis temporibus docebantur, monstrabat, colloquia Aelfrici et aliorum auctorum perlustrabamus); Thomas Bórri, alter magister, glottologiae Latinae Graecaeque difficultates enodabat (de pronuntiatu, de rebus grammaticis et alia); professor Maurus Agosto ex Pontificia Universitate Lateranensi mirum in modum de arte rhetorica narrabat (fere omnes leges atque regulas huius artis discebamus, cum artem et praecepta – e. g. secundum Ciceronis *Topica* – tum ipsas orationes cognoscebamus, de clausulis, numeris, statu, periodo, orationis luminibus schematibusque et ita porro colloquebamur, multa etiam de iure Romano audiebamus). Praeter has praelectiones, hospites quoque saepe acroases optimas fecerunt. Hospes gratissimus fuit David Morgan ex Universitate studiorum cui nomen „Furman“, in Carolina Meridiana sita, quippe qui non solum nobiscum colloquia fama notissima Erasmi illius Roterodami legeret, sed etiam lingua Graecorum priscorum sermocinari conaretur atque nos ad hunc sermonem pulcherrimum hoc modo discendum adhortaretur. Professores autem Agosto et Miraglia etiam inter cenandum linguam Graecam crebro colebant et nos de rebus cottidianis exercendi causa Graeco sermone interrogabant. Alioquin interdum inter nos Latine colloquebamur, aliquando Italice. Ab aliis hospitibus doctis multa, quae animos nostros excitaverunt, e. g. de praeconiis hodiernis cum arte rhetorica comparandis, de Abiponibus (i. e. de natione Indoamericanorum meridianorum), de carminibus figuratis Venantii Fortunati etc. audivimus. Duobus collegis comitantibus cottidie textus libri ad Graecam linguam discendam legebam et in sermonem Latinum convertere conabar, sed res Graecas, saepe sat difficiles atque intricatas, verbis Latinis bene efferre non semper valui. Diebus Dominicis excursiones in loca amoena suscipere soleba-

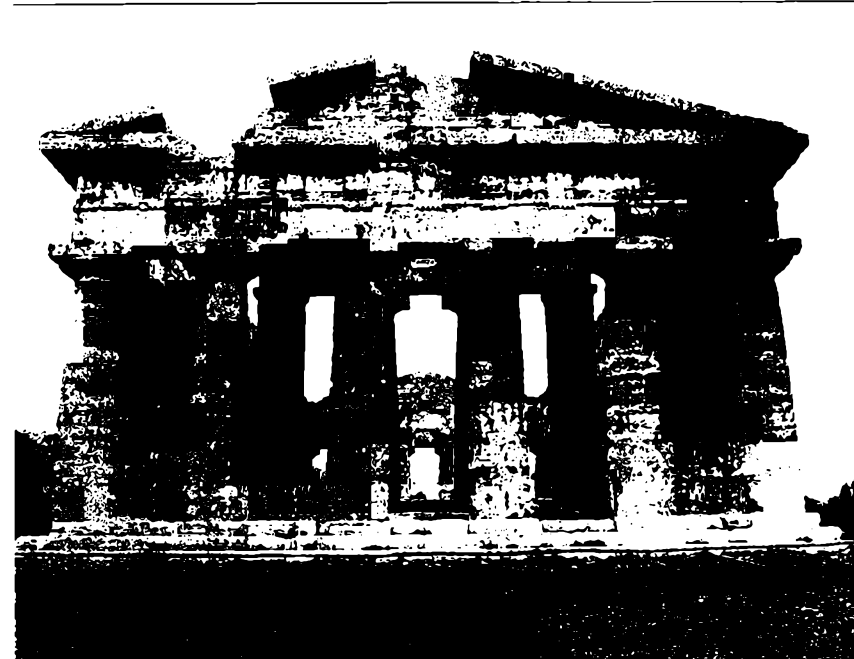

Fig. 2: Paestum – Templum Neptuni

Fig. 3: Academia Vivarium Novum

mus. Admirabamur igitur Neapolim, Paestum, Pompeios, Vesuvium, Baias, Cumas, Capuam, Capreas, Herculaneum et permulta alia loca. Quid enim nobis imaginem vitae Romanorum meliorem ante oculos ponere possit quam coram aedibus Pompeianis stare et magistrum luculenta Latinitate de moribus, de rebus cottidianis, de historia rerum gestarum, de libris auctoribusque eorum aut de multis artium ac doctrinarum inventis loquentem audire? Quis nostrum auditor orationis Ciceronis esse nolit? Puto me modum non excedere, si dicam professorem Agosto sine difficultate coram senatu orationem optimam habere potuisse: ipse enim hanc artem suam nobis saepenumero ostendit.

At professor Miraglia alumnos suos non tantum litteras classicas docet sed etiam ad humanitatem undique expletam et perfectam eos perducere conatur; voluit perspicere, quid in quaque re verum esset, noluit nos tantummodo „umbraticos“, ut dicunt, esse. Ille ipse est vir praeditus tanta animi vi atque ingenii celeritate et praesertim humanitate paene infinita, ut animos auditorum suorum facile attrahere et plurima docere possit.

Sunt, qui dicant linguam Latinam esse mortuam (quam turpe!), sed credite mihi quaeso me cognovisse homines, qui efficiunt, ut sermo Latinus vivat, et quidem optime. Denique gratias summas Bohumilae Mouchova doctrici agere velim, quippe quae me in Italiam miserit et facultatem tam optimos amicos cognoscendi et tot res utiles discendi mihi dederit.

Bořivoj Marek (Praha)

Mezinárodní konference APLAES v Nice

Ve dnech 27.-29. května 2005 se konala v Nice 38. mezinárodní konference francouzské Asociace vysokoškolských učitelů klasických jazyků (Association des Professeurs de Langues Anciennes de l'Enseignement Supérieur, APLAES),¹ tedy obdoby naší ALFY. Zasedání se zúčastnilo 80-100 vysokoškolských učitelů: kromě zástupců jednotlivých univerzit přijelo i značné množství dalších profesorů, které přilákal zajímavý odborný a kulturní program, snaha podílet se na oficiálním jednání APLAES i přání uvidět své kolegy a probrat s nimi problémy, které je všechny pálí.

Po slavnostním zahájení, při němž vystoupil rektor univerzity Nice-Sophia Antipolis, několik zástupců ministerstva a děkan fakulty, přednesl předseda APLAES, prof. Bernard Jacquinod z univerzity v Saint-Etienne, zprávu o činnosti Asociace za uplynulý rok. Referoval o několika svých návštěvách na ministerstvu, o přípravě a průběhu tzv. dne // týdne // měsíce klasických jazyků, které organizovaly jednotlivé univerzity (např. kolokvium s účastí J.-P. Vernanta v Amiens, představení Aristofanových *Ptáků* v Saint-Etienne, přednáškové „úterky“ v Nice apod.), hovořil o konkurencích na místa středoškolských profesorů (CAPES), o počtu učitelských míst na univerzitách a o postavení klasických jazyků v rámci zkoušek (Agrégation) např. na hispanistice, zmínil se o výuce klasických jazyků na středních školách a všeobecně o perspektivách klasických jazyků v Evropě.

Podobně jako při setkáních naší ALFY tvoří i ve Francii nedílnou a velmi oceňovanou součást konferencí odborné přednášky. Letos bylo společné téma vybráno z oblasti spojení živočišné říše s člověkem, *L'animal, un modèle pour l'homme dans les cultures grecque et latine de l'Antiquité et du Moyen Âge*. V první přednášce se M. BIRAUD a E. DELBEY (Nice) zabývali mýtem o proměně Térea, Prokné a Filomély v ptáky a porovnávali různé verze příběhu dochované u jednotlivých řeckých a římských autorů. Ve druhé přednášce *Les animaux techniciens; réflexions sur l'animal faber dans l'Antiquité* analyzoval J. BOUFFARTIGUE (Paris-X) řecké texty (zejm. Aristotela a Plútarcha) popisující, jak prokazují živočichové svou „zručnost“, např. jak si staví vlaštovky hnízda, jak pavouci tkají pavučiny, jak havrani pijí z hlu-

¹ Konference se konají jednou ročně a jednotlivé univerzity se v jejich organizování střídají podle zavedeného pořadí. Ve Francii je na 30 univerzit, kde se vyučuje klasickým jazykům, část univerzit má ovšem zavedeno jen bakalářské studium.

bokých tůní, k čemu užívá slon chobot apod. V další přednášce s názvem *La physiognomie antique et le langage animal du corps* rozebíral A. ZUCKER (Nice) zvířecí fyziognomii a její popisy v antické literatuře. J. VOISENET (Toulouse Le Mirail) se v přednášce *L'animal et la pensée médicale dans les textes du Haut Moyen Âge* věnoval léčivým účinkům různých částí zvířecího těla (např. lví žluč smíchaná s tukem proti epilepsii, velbloudí trus s olejem pro zkadefení vlasů), o nichž pojednává Plinius Starší v kn. XXVIII své *Historia naturalis*; jeho názory porovnával s texty kompilátorů a encyklopedistů raného středověku. Poslední přednáška J.-Ph. DALBERY (Nice) byla lingvistická a týkala se motivovanosti pojmenování některých živočichů (*L'analyse motivationnelle des noms d'animaux; nouvelles perspectives en matière de reconstruction lexicale*). Všechny přednášky měly vysokou úroveň a svým časovým limitem zdaleka překračovaly dobu obvykle vymezenou referátům na konferencích (trvaly 1-1,5 hod.).

Druhý den byl věnován z větší části pedagogickým a organizačním záležitostem asociace. Po zprávě pokladníka vystoupili členové příbuzných organizací, např. asociace CNARELA (Coordination Nationale des Associations Régionales des Enseignants de Langues Anciennes) a některých jejích regionálních asociací; jednalo se hlavně o výuce klasických jazyků na gymnáziích. Konference pokračovala zprávou o výsledcích ankety, kterou připravily a vyhodnotily M. Biraudová (Nice) a D. Muchnová (Praha). O tomto bodu bych chtěla referovat podrobněji. V anketě šlo o získání informací o výuce klasických jazyků v 10 zemích, které vstoupily do Evropské unie v květnu 2004, a o jejich porovnání se stavem ve Francii. Pracovaly jsme se dvěma dotazníky, jeden se týkal situace v celé zemi, druhý jednotlivých univerzit. Požadované údaje se vztahovaly k výuce na středních školách, na vysokých školách a k možnostem uplatnění absolventů: šlo o organizaci studia a jeho úroveň, počty hodin, počty studentů, vzdělání středoškolských profesorů, ale i o problémy, s nimiž se vyučující v těchto zemích musejí potýkat. Podrobné výsledky ankety byly uveřejněny v podzimním čísle *Bulletinu APLAES*² a na internetových stránkách.

Od začátku bylo jasné, že jedna země je zcela nesrovnatelná s ostatními – Kypr. Starořecký jazyk a literatura se tam totiž – z pochopitelných důvodů – vyučuje na gymnáziu až 6 let, a nejen to: i latině jsou běžně věnovány 3 roky. Přestože Kypr má jen jednu univerzitu, v Nikosii, řečtinu a latinu lze studovat v rámci čtyř kateder: katedra klasických studií (asi 150 studentů), filozofie, historie a archeologie a katedra byzantských studií.

² A. ZUCKER – M. C. OLIVI (eds.), *Actes du XXXVIIIe Congrès international de l'APLAES (Nice 27, 28, 29 mai 2005)*, Nice: Université de Nice 2005, 139-158.

Při vyhodnocování ankety se ukázaly různé obtíže, které zčásti vyplynuly z neznalosti poměrů v jiných zemích. Např. se měl udávat počet hodin studia pro získání diplomu, který opravňuje k výuce na středních školách, ale nebylo již specifikováno, zda se jedná o výukovou hodinu trvající 45 min., 50 min., nebo – jak se to zavádí nyní ve Francii – 60 min. Rozdíl se zdá nepodstatný, ale při pětiletém studijním programu může jít o číslo značně vysoké. Kromě toho jsou učitelé v mnoha zemích zvyklí uvádět počet hodin v týdenním rozsahu (např. 2 hod. týdně); jistě, je možné provést přepočty, ale k tomu je zase nutno znát přesnou délku semestru. Ukázalo se také, že v mnoha zemích mají univerzity značnou volnost při rozhodování (např. v otázce přijímacích zkoušek, studijních plánů a studijních kombinací), takže bylo nesnadné zodpovědět dotazník týkající se celé země jednoznačně. Jiný problém představovala skutečnost, že se v rámci boloňského procesu přechází na strukturovaný systém studia, takže studijní programy se přepracovávají a mnohde existují vedle sebe různé koncepce. Přes opětovné urgencye se nepodařilo získat odpovědi z Malty a z Litvy, ačkoli obě země mají kvalitní webové stránky.

Anketa odhalila zajímavé a podstatné rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. Pro Francouze bylo překvapením zejména to, že se v některých zemích (Česko, Slovensko, Maďarsko, Slovinsko) může studovat latina (popř. řečtina) v kombinaci s jiným předmětem, např. historií, filozofií, češtinou, francouzštinou apod., tedy jako dvouoborová, zatímco v jiných zemích (Slovensko,³ Polsko, Česko,⁴ Lotyšsko, Estonsko⁵) se studuje jednooborová klasická filologie, ale nikde není studium vázáno na kombinaci s mateřským jazykem jako ve Francii, kde obor *Lettres classiques* představuje kombinaci latiny, řečtiny a francouzštiny.

Jiným překvapením pro Francouze bylo, že budoucí učitelé nemusí – po ukončení studia svého oboru – strávit celý rok studiem na pedagogické fakultě a že *venia docendi* pro středoškolské profesory není udělována celostátně.⁶ Ve většině zemí absolvují budoucí učitelé tzv. pedagogické minimum a prodou krátkou praxí na gymnáziích; roční studium na pedagogické fakultě existuje jen v Lotyšsku, Estonsku a na Kypru.

³ Bratislavská univerzita umožňuje studium buď klasické filologie, nebo latiny dvouoborově.

⁴ Brněnská univerzita nabízí možnost studovat jednak latinu v kombinaci s řečtinou jako jednooborovou klasickou filologii, jednak latinu (popř. řečtinu) v kombinaci s jiným předmětem (s češtinou, historií apod.).

⁵ Studentům je umožněno přibrat si ke klasické filologii ještě další obor, pokud si to přejí.

⁶ Ve Francii existuje celostátní konkurs zvaný CAPES, jehož úspěšné absolvování kandidátovi zaručuje místo středoškolského profesora – kdekoli ve Francii.

V některých zemích se na fakulty přijímají studenti, kteří jsou začátečníky nejen v řečtině, ale i v latině (Polsko, Slovinsko, Lotyšsko, Estonsko). Ve většině zemí lze řečtinu studovat na gymnáziích jen ve zcela výjimečných případech a jen po krátkou dobu; studium latinského jazyka nabízí větší množství gymnázií (většinou dvouleté, popř. čtyřleté kurzy, ale vzácně i kurzy šesťleté). Mimořádná je situace ve Slovinsku, kde na dva miliony obyvatel existují dvě gymnázia s možností studovat řečtinu po dobu čtyř let a výuku latiny nabízí dokonce i pět základních škol.

Přijímací zkoušky na vysokou školu, které tvoří – řekla bych – součást naší „kultury“, se začínají v jiných zemích stávat přežitkem, někde v souvislosti s přijetím strukturovaného studia. Přijímací zkoušky se nekonají např. v Lotyšsku, ve Slovinsku, v polské Toruni; v Poznani, v Krakově a v Trnavě se uskutečnily v r. 2004/05 naposledy.

Pokud jde o náplň studia, ukázalo se, že mezi jednotlivými univerzitami existují určité rozdíly: všude se klade důraz na kvalitní pasivní zvládnutí jazyka a na práci s textem,⁷ a to klasického, helénistického a římského období, ale některé univerzity nabízejí i studium textů patristických, středověkých nebo humanistických, obvykle formou volitelných seminářů. Zatímco přednášky z antických dějin bývají většinou povinné, jiné přednášky a semináře jsou nabízeny podle preferencí a možností té které univerzity jako volitelné, např. historie klasické filologie, dějiny antického umění, dějiny náboženství, antická rétorika, úvod do klasické archeologie apod. Jazykové kurzy jsou doplňovány dalšími přednáškami a semináři k vývoji jazyka, srovnávací grammatice, stylistice, metrice apod.

Většina univerzit umožňuje vybraným posluchačům studovat jeden až dva semestry v zahraničí, i když zatím jde spíše jen o ojedinělé případy.

Francouzi kladli v dotazníku velký důraz na výuku neoborových studentů a pořádání přednášek a seminářů i pro posluchače, kteří neovládají klasické jazyky, např. přednášek z literatury. Zdá se, že tento směr představuje pro vysokoškolské učitele ve Francii určité východisko při klesajícím počtu uchazečů, zejména na menších fakultách.

Na rozdíl od Francie, kde většina absolventů klasických studií nachází uplatnění jako profesori na gymnáziích, sledované země (kromě Kypru) se potýkají s nedostatkem pracovních příležitostí. Malý počet míst ve středním školství je z (malé) části kompenzován skutečností, že se latina vyučuje v rámci jedno- až čtyřsemestrálních kursů, ať již povinných, nebo volitelných, na mnoha vysokých školách (lékařská, farmaceutická, veterinární, právnická, teologická fakulta) nebo že latina tvoří součást studijních plánů některých

⁷ Obvyklé pensum činí 15-20 originálních textů.

oborů na filozofických fakultách (historie, klasická archeologie, archivnictví, filozofie, románské jazyky apod.). Tím se přirozeně vyrovnává skutečnost, že jen malé procento studentů se seznámilo s latinou na středních školách. Další absolventi nacházejí uplatnění v nakladatelstvích, v knihovnách, v muzeích, v archivech, jako dokumentaristé, překladatelé nebo novináři. Část absolventů pokračuje v dalším studiu a po dosažení titulu Ph.D. získává místo na univerzitě nebo ve výzkumných týmech Akademie a jiných organizací.

Další program konference APLAES zahrnoval zprávu o doktorských studiích a počtech doktorandů na jednotlivých fakultách, příspěvek předsedy společnosti Eurosophie prof. J.-P. Leveta z Limoges k habilitacím a diskusi k organizačním problémům. Kupodivu se poměrně málo diskutovalo o nově zaváděném strukturovaném studiu (systém L/M/D = *licence, master, doctorat*).

Sobotu vyhradili organizátoři odborné exkurzi do La Turbie, k památníku známému pod jménem Tropaeum Augusti a postavenému na oslavu Augustova vítězství v taženích r. 15-14 př. n. l. Zsvěcený výklad profesora archeologie, který vede v současné době další výzkumy, zahrnoval nejnovější poznatky, které dosud nebyly zveřejněny, jako např. informace o přehodnocování seznamu 45 porobených národů, které jsou uvedeny v nápise na památníku. Odpoledne pak bylo věnováno prohlídce historické části Nice, zejména barokních kaplí, které běžně nejsou veřejnosti přístupné.

Konference ukázala, že problémy, které se řeší ve většině postkomunistických zemí, jsou si podobné a že – i když v jiném měřítku – se s nimi střetávají i kolegové ve Francii. O to prospěšnější jsou společná setkání, která přispívají ke vzájemné informovanosti a která mohou přinést inspiraci a nápady užitečné jak při organizaci studia a vytváření studijních programů, tak i v otázkách podpory zájmu veřejnosti o klasické jazyky.

Dagmar Muchnová (Praha)

Zpráva o 13. mezinárodní konferenci o latinské lingvistice

Ve dnech 4.-9. dubna 2005 se konala již 13. mezinárodní konference o latinské lingvistice (International Colloquium on Latin Linguistics), nejvýznamnější setkání badatelů zabývajících se latinskou lingvistikou. Mezinárodní konference o latinské lingvistice se konají již od roku 1981 pravidelně každé dva roky pod vedením Mezinárodního výboru latinské lingvistiky (International Committee on Latin Linguistics), který byl zřízen právě za tímto účelem a jehož členy jsou významné osobnosti současné latinské lingvistiky (momentálně výbor pracuje ve složení Philip Baldi, Gualtiero Calboli, Benjamín García Hernández, Manfred Kienpointner, Caroline Kroon, Christian Lehmann, Dominique Longrée, Claude Moussy, Hannah Rosén a Christian Touratier). Konference se konají postupně na různých místech, tentokrát se pořadatelství ujala katedra klasických jazyků a literatur univerzity Saint-Louis v Bruselu (Groupe de Langues et Littératures classiques des Facultés universitaires Saint-Louis) pod záštitou Jazykovědného semináře univerzity Saint-Louis (Séminaire des Sciences du Langage des FUSL).

Jako pokaždé, i v r. 2005 se na konferenci přihlásilo velké množství (téměř 150) účastníků z celé Evropy, Izraele a Spojených států. Program konference tak byl mimořádně nabitý; jednotlivá vystoupení byla omezena na 30 minut (25 minut referát + 5 minut krátká diskuse) a byla uspořádána do bloků po třech – pokud možno tematicky souvisejících. Po každém bloku následovala obsáhlejší, rovněž půlhodinová diskuse. Na zachování vymezené doby se velmi tvrdě trvalo, což byla nezbytná podmínka k tomu, aby bylo možné stihnout obrovské množství přednášek během necelých čtyř dnů. I tak ale musely přednášky probíhat paralelně, a to ve čtyřech sekcích (v jednom dni bylo na programu až 35 přednášek!). Účastníci tedy museli mnohdy volit mezi více příspěvky, které je zajímaly, i když se organizátoři vzorně snažili, aby badatelé v příbuzných oblastech nikdy nepřednášeli současně.

Přednášky byly tematicky velice různorodé. Pokud bychom měli jednu oblast vyzdvihnout jako frekventovanější a v současné době snad nejvíce kvetoucí, pak by to byla zřejmě oblast syntaxe, pragmatiky a koherence textů, do níž spadal i příspěvek jedné z účastnic z České republiky, Barbory Krylové (FF UK Praha), *Competitive and Cooperative Use of Rudeness in Latin Comedy*. Druhá účastnice, Lucie Pultrová (také FF UK Praha), přednesla příspěvek z oblasti historické gramatiky latiny *New Approach to Vowel Weakening in Latin*.

Kromě jednotlivých přednášek proběhly i dva kulaté stoly: *Les grammatici latini et leur postérité: bilan des recherches et perspectives a Le dialogue latin: mécanismes linguistiques et pragmatiques*.

Na jeden den se konference přesunula z Bruselu na univerzitu v Liège, kde se kromě přednášek konala také prezentace databáze antických textů, kterou zpracovává Laboratoire d'Analyse Statistique des Langues Anciennes (www.ulg.ac.be/cipl/bdla). Databáze dnes obsahuje více než dva miliony slov a texty v ní obsažené jsou zpracovány metodou automatické lemmatizace a morfologické analýzy.

Za zmínku jistě stojí i bohatý doprovodný program, v jehož rámci byl např. uspořádán výlet do Bruges, recepce v Palais provincial v Liège, dále představení ve slavném loutkovém divadle Théâtre Royale de Toone v Bruselu či představení Plautovy komedie *Aulularia*, které (ve francouzštině) předvedl místní studentský divadelní spolek. K duchovnímu i smyslovému potěšení účastníků přispěli významně i sponzoři z privátní sféry, jimiž byli nakladatelské domy Brepols Publishers a De Boeck Éducation a dále Godiva, výrobce slavných belgických pralinek.

Vzhledem k velkému počtu účastníků budou příspěvky tentokrát publikovány zřejmě ve čtyřech samostatných publikacích – tři z nich mají být tematicky vymezené, čtvrtou publikací by měl být tematicky různorodý sborník, tak jak bylo dosud zvykem.

Zbývá jen dodat, že 14. konference o latinské lingvistice se bude konat 16.-21. července 2007 v německém Erfurtu, a připojit přání, aby se další konference zúčastnilo více badatelů z České republiky.

Lucie Pultrová (Praha)

Zpráva o Letní škole klasických studií XIII: Antika populárně

Ve dnech 1.-4. července 2005 se v Praze konala již XIII. Letní škola klasických studií (<http://www.clavmon.cz/letniSkola/index.htm>), pořádaná tradičně Filozofickým ústavem AV ČR – Kabinetem pro klasická studia ve spolupráci s Asociací učitelů klasických jazyků (ALFA). První Letní školu pořádal v roce 1992 tentýž Kabinet (tenkrát ještě samostatný Ústav pro klasická studia AV ČR) pro učitele latiny a příbuzných oborů, jakož i pro všechny zájemce o latinu a vědy o antickém starověku. Základy pravidelným letním setkáním položila a setkání od počátku organizovala PhDr. Zuzana Silagiová. Od dvanáctého ročníku převzala vedení PhDr. Jana Keparťová. Letní školy jsou již několik let koncipovány jako tematické. Tématem nynějšího setkání byla popularizace antiky v masmédiích.

Obě velmi milé organizátorky – za ALFU Štěpánka Brožová, za FLÚ AV ČR – KKS Jana Keparťová, bez nichž si snad žádný milovník latinského jazyka první prázdninové dny nedokáže představit, opět vše zvládly na jedničku s hvězdičkou.

Při volbě tématu se rozhodly vyjít z námětů přednesených účastníky během minulého ročníku, kdy se ukázalo, že jedním z velkých problémů je v dnešní přetechizované době popularizace latiny a antiky vůbec. Tématem letošního ročníku LŠKS se tedy k radosti všech stala „Antika populárně“.

Tato letní setkání jsou určena všem přátelům latiny. Je tedy potěšující, že se ve srovnání s předchozími roky objevilo množství nových tváří. Schéma jednotlivých dnů zůstalo nezměněno. Dopoledne probíhalo čtení latinských pramenů, odpoledne přednášky navazující na čtení. Cílem pořadatelů bylo zmapovat především díla, která jsou právě nyní velmi aktuální, a věnovat se jejich historické věrohodnosti a zvážit jejich edukační hodnoty.

Program byl opravdu pestrý: J. Souček četl s účastníky z latinských pramenů a odpoledne přednášel o hollywoodském filmu o Alexandru Velikém. T. Mikeska probíral zábavné formy výuky dějin antického starověku, K. Vymětalová se zaměřila na homérské hrdiny v americkém filmu *Trója*. J. Keparťová četla s účastníky z literárních i nápisných pramenů zachycujících osud Kampánie a Pompejí před osudným výbuchem Vesuvu, odpoledne se pak E. Stehlíková zastavila u Pompejí jako literárního tématu. R. Skopek se s ohledem na rozbor amerického filmu *Gladiátor* soustředil v dopoledním čtení na literární a nápisné texty týkající se především císařů M. Aurelia a Commoda.

J. Bednaříková se věnovala tématu pozdní antiky (film *Attila*), a proto četla s účastníky latinské prameny o Aetiovi a Attilovi. I. Koucká poukázala na klady a zápory líčení antických dějin v Gonickově *Komiksové historii světa* a D. Čadková sledovala ve svém příspěvku antické divadlo na českých scénách po roce 2000.

Vinohradské divadlo bohužel odřeklo své sobotní představení *Oidipús vladář*, a tak bylo třeba zvolit náhradní program. Místo do divadla jsme se vypravili na virtuální procházku Pompejemi. V neděli jsme se poučili s doc. J. Bažantem o antických a biblických motivech ve výzdobě Letohrádku Belvédér.

Říci, která přednáška byla pro zúčastněné nejpřínosnější a nejzajímavější, je velmi obtížné. Každý účastník byl zajisté obohacen v různých oblastech. Na závěr je však třeba v každém případě ještě jednou poděkovat oběma *spiritus moventes* celé akce.

Lucie Samková (Praha)

**Diplomové práce z klasické filologie,
klasické archeologie, starověkých dějin,
latinské medievistiky, novořečtiny,
filozofie a religionistiky obhájené
na českých a slovenských univerzitách
v roce 2004/2005**

I.

FF UK v Praze – Ústav řeckých a latinských studií
(připravil Jan SOUČEK)

Autor: Aleš BERAN Obor: latina
Název práce: *Traktát Magistra Martina „O umění studovat, chápat a dobře si pamatovat“: Edice středověkého traktátu s úvodem, překladem a komentářem*

Vedoucí práce: prof. PhDr. Milada Říhová, CSc. Počet stran: 130

Práce obsahuje edici pěti ze sedmi kapitol pozdněstředověkého traktátu na základě čtyř známých rukopisů. Traktát je nepochybně spojen s činností pražské univerzity v době pohusitské. Jeho cílem je přispět k její obrodě. Je to pestrý soupis rad, určených zejména studentům, jak efektivně studovat. V úvodu práce je učiněn pokus ztotožnit autora traktátu s poměrně známou postavou pražského univerzitního života Martinem z Lenčice.

Autor: Klára HAVLÁSKOVÁ Obor: latina
Název práce: *Obrazy hostů a hostitelů v Martialových epigramech*
Vedoucí práce: doc. PhDr. Eva Kuťáková, CSc. Počet stran: 82

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jaké typy účastníků hostin, tj. hostů a hostitelů, se v Martialových epigramech objevují, jak jsou autorským subjektem hodnoceny, jaké literární prostředky a stavební prvky epigramu Martialis využívá k jejich zobrazení a jak se ve výskytu jednotlivých typů, hodnocení a literárních prostředků typických pro satiru odráží předchozí tradice (Ennius, Lucilius, Varro Reatský, Catullus, Horatius, Petronius a Iuvenalis). Zkoumání této tradice bylo rozšířeno až do Martialovy současnosti (byly sem tedy zařazeny také o něco pozdější satiry Iuvenalovy) a byla do něj kromě satir zahrnuta i díla, jež jsou satirě blízká kritickým postojem autorského subjektu a využitím stejných prostředků k vyjádření komického prvku.

Autor: Vladislav KNOLL Obor: řečtina
Název práce: *„Koráby naše pak hnaly se střemhlav“. Přítomnost cestopisného žánru ve starořecké literatuře z hlediska vývoje individuality řeckého literárního cestovatele*
Vedoucí práce: Mgr. Sylva Fischerová, Ph.D. Počet stran: 102

Práce se pokouší o uchopení cestopisného žánru ve starořecké literatuře. Podle současných literárněvědných kritérií zkoumá cestopisné rysy eposu, periégése, periplu, pojednání o válečných taženích, popisů fiktivních cest a řeckého románu. Ve druhé části práce se autor zamýšlí zejména nad vznikem zmíněných starověkých žánrů a jejich vzájemnými vztahy, přičemž klade důraz na zdroje a úlohu jejich cestopisných prvků, ale také na perspektivu vyprávěče a autora. Následně jsou dosavadní závěry revidovány z hlediska pozdějších, především středověkých cestopisných děl. Po shrnutí postřehů týkajících se profilu řeckého literárního cestovatele autor v závěru studie usuzuje, že cestopis podle dnešních měřítek ve starořecké literatuře přes fragmentárnost našich znalostí nalézt můžeme. Za jeho zástupce považuje mimo jiné cestopis Hanonův, Nearchův, Lúkiánovy *Pravdivé příběhy* jakožto cestopis fiktivní a konečně větší část Xenofóntovy *Anabáze*.

Autor: Petr KOLÁŘ Obor: řečtina
Název práce: *Srovnání stylu „Septuaginty“ a „Židovských starožitností“ Iosepha Flavia*
Vedoucí práce: prof. PhDr. Růžena Dostálová, CSc. Počet stran: 50

Práce se zabývá srovnáním stylu *Židovských starožitností* Iosepha Flavia a řeckého překladu *Starého zákona*, tzv. *Septuaginty*. Důraz je kladen na ukázaní rozdílu obou děl vzhledem k odlišnému okruhu čtenářů – alexandrijské židovské komunity, resp. vzdělaných Řeků. V první části diplomové práce je podána obecnější charakteristika, ve druhé je podán podrobnější rozbor vybrané části, příběhu Josefa v Egyptě.

Autor: Ivona LALÁKOVÁ Obor: řečtina
Název práce: *Nepřímá reflexiva v attické próze*
Vedoucí práce: PhDr. Dagmar Muchnová, CSc. Počet stran: 87

Tématem práce je užívání zájmen *hú, hoi, he, sfeis, sfón, sfisi, sfas* a zájmen *heautú* (atd. v dalších pádech v sg. a pl.) jako tzv. nepřímých reflexiv v próze attického období (na základě excerptce Thúkýdida, Xenofóna a Platóna). Cílem je identifikovat faktory, které podmiňují distribuci uvedených zájmen a nereflexivního *autú* v závislých propozicích při odkazování k subjektu nadřazené věty. Při popisu funkce zájmen jsou uplatněny jednak syntaktické prin-

cipy GB teorie, jednak přístupy pragmatické. Pozornost je též věnována tomu, nakolik se řecká nepřímá reflexiva shodují s vymezením tzv. logoforik.

Autor: Lukáš NAGY Obor: řečtina

Název práce: *Lýsiás a jeho řeči XXXI a XVI*

Vedoucí práce: PhDr. Dagmar Muchnová, CSc. Počet stran: 68

Hlavní náplní práce je komentovaný překlad uvedených Lýsiových řečí, jež dosud nebyly do češtiny přeloženy. Prvá z nich (XXXI) je žalobou, druhá (XVI) obhajobou při dokimasii, prověrce, jíž byli podrobováni nově zvolení či vylosovaní úředníci. Vlastnímu překladu a komentáři, který zahrnuje jevy jazykové i výklad historických reálií a stylistické poznámky, předchází kapitoly o Lýsiově životě a díle, o dokimasii a o ostatních Lýsiových dokimasiiích.

Autor: Ivan PRCHLÍK Obor: latina

Název práce: *Virius Nicomachus Flavianus, osobnost, úřední kariéra, literární dílo*

Vedoucí práce: prof. PhDr. Bohumila Mouchová, CSc. Počet stran: 186

Práce je pokusem shromáždit a utřídit veškeré dnes známé poznatky o Viriu Nicomachovi Flavianovi. Nejasnosti panují zejména v otázce jeho úřední kariéry a kolem jeho literární činnosti, dnes zcela ztracené. Oba problémy práce analyzuje na základě veškeré dostupné literatury, shrnuje výsledky bádání a přináší vlastní možná řešení. Velký prostor práce věnuje Flavianovu nejdůležitějšímu literárnímu dílu (*Annales*), zatímco stranou pozornosti zůstal problém identifikace záporného hrdiny tzv. *Carmen contra paganos*, přestože i za něj bývá nejčastěji považován právě Flavianus.

Autor: Martina SLÁDKOVÁ Obor: latina

Název práce: *Dialektika v podání Martiana Capelly, komentovaný překlad IV. knihy jeho encyklopedie*

Vedoucí práce: PhDr. Jan Kalivoda Počet stran: 89

Základem práce je komentovaný překlad knihy *Dialectica* z encyklopedie *De nuptiis Philologiae et Mercurii*. Komentář vychází ze srovnání textu Martiana Capelly s relevantními antickými a raněstředověkými spisy o dialektice. Úvodní stať je věnována formování konceptu sedmi svobodných umění, vývoji dialektiky a jejího postavení v rámci sedmi svobodných umění.

Autor: Adam ŠMÍD Obor: latina

Název práce: *Thomas Bradwardinus: „De proportionibus velocitatum in motibus“ – překlad a komentář*

Vedoucí práce: PhDr. Jan Kalivoda Počet stran: 102

Práce předkládá překlad a podrobný komentář díla *De proportionibus velocitatum in motibus*, v němž se Bradwardinus roku 1328 pokusil vyjádřit závislost rychlosti pohybu na působících silách. K matematické formulaci svého řešení používá teorie poměrů, kterou poznal od Eukleida.

II.

FF UK v Praze – Ústav pro klasickou archeologii (připravil Jiří MUSIL)

Autor: Katarína KYTNAROVÁ Obor: klasická archeologie

Název práce: *Antické tradície vo výzdobe umajjovských púštných palácov*

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jan Bouzek, DrSc. Počet stran: 128 + 51 obr. tab.

Autorka si jako cíl vytýčila zhodnocení ikonografie a stylu nástěnných maleb v umájovských profánních stavbách především na území Ammánu a Jordánska. V úvodních kapitolách je podán stručný přehled inspiračních zdrojů – především mozaik římského a byzantského období. Těžištěm práce však jsou především analýzy lázeňských místností, konkrétně mozaik a nástěnných maleb.

Autor: Alexandra PASTOREKOVÁ Obor: klasická archeologie

Název práce: *Detický portrét v rímskom umení*

Vedoucí práce: doc. PhDr. Iva Ondřejová, CSc. Počet stran: 148 + 156 obr.

Práce hodnotí význam a vývoj dětského portrétu v římském umění 1.-4. století po Kr. Jádrem práce je obsáhlý katalog zahrnující sochy, busty, historické a funerální reliéfy a sarkofágy. Autorka zpracovala také detaily jednotlivých portrétů – účes, oděv, šperky. Stylový vývoj se odvíjí od oficiálního portrétu, ale přesto je patrné, že zobrazení dětí představují svébytný druh římského výtvarného projevu.

Autor: Lucie ŠMAHELOVÁ Obor: klasická archeologie

Název práce: *Skythský oděv. Nálezy v altajských kurganech a ikonografické prameny*

Vedoucí práce: doc. PhDr. Iva Ondřejová, CSc. Počet stran: 126

Soubor altajských kurganů ze 6.-2. stol. př. Kr. představuje unikátní pramenou základnu, dochovanou díky příznivým podmínkám – především konzervaci ve vlhkém, resp. chladném prostředí (konzervace sněhem a ledem). Díky tomu lze studovat množství archeologických artefaktů z organických materiálů i pozůstatků oděvů a na jejich hodnocení je postavena předložená práce.

Nejprve je zařazeno krátké shrnutí zpráv antických autorů a dějiny. bádání. Hlavní část diplomové práce tvoří kapitoly 2 a 3, které se věnují jednak použitým materiálům a následně součástí oděvu (pokrývky hlavy, spodní a svrchní oděv, obuv a doplňky). Podstatnou částí práce jsou obrazové přílohy čítající 210 obrázků na 87 stranách.

Autor: Valéria VAŠKANINOVÁ Obor: klasická archeologie
 Název práce: *Perzská toreutika achaimenovského období a jej vztahy ku gréckemu umeniu*
 Vedoucí práce: doc. PhDr. Iva Ondřejová, CSc. Počet stran: 120 + 211 obr.

V perzskom monumentálnom umení sa objavujú mnohé prvky prevzaté z gréckeho umenia. Hlavne na počiatku achaimenovského obdobia sú doložené grécke architektonické postupy a spôsoby reliéfnej výzdoby v inak čisto východnom spracovaní. Na druhej strane v drobnom umení, najmä s predpokladanou západnou provenienciou, v niektorých prípadoch grécky štýl celkom prevláda. Toreutika ako pomerne drahý výrobok spočiatku odráža oficiálny dvorný štýl. Približne ku koncu 5. storočia pred n. l. sa najmä jej figurálna výzdoba začína približovať gréckemu spôsobu zobrazovania. Súvisí to pravdepodobne s presunom dielni do Anatólie a väčšou ochotou Grékov pracovať pre perzských zákazníkov po skončení grécko-perzských vojen a oslobodení maloázijských iónskych miest. Podobný vývoj môžeme sledovať aj u výroby gem, ktorá s výrobou toreutiky úzko súvisela.

III.

FF UK v Praze – Ústav filosofie a religionistiky (připravila Alena SNÁŠELOVÁ)

Autor: Jan BEDNÁŘ Obor: filosofie
 Název práce: *Duše a tělo a pohyb*
 Vedoucí práce: MUDr. Štěpán Špinka, Ph.D. Počet stran: 53

Základním prostředkem pro popis vzniklého světa v Platónově *Timaiu* je pohyb. Ten je charakteristikou vzniklého jsoucna a jako takový se stává prostředkem popisu těla i duše, jejich vztahu a činností. Úskalí však spočívá v tom, že tyto pohyby jsou většinou popisovány jakoby izolovaně, bez toho, že by bylo objasněno jejich vzájemné působení. Proto základní otázka této práce zní: Jak se to má v *Timaiu* s pohyby? Jejím cílem je za prvé ukázat, že a jakým způsobem je pohyb v *Timaiu* nástrojem pro popis veškerého vzniklého jsoucna, a za druhé vyložit, jakým způsobem zakládá pohyb vztah těla a duše, celku a části, poznání a života. *Timaios* se však nakonec zdá opravňo-

vat i k jiné hypotéze, totiž že pohyb je nejen způsob popisu, ale mnohem spíše podstatou vzniklého jsoucna.

Autor: Lukáš JURČÍK Obor: filosofie
 Název práce: *Starořecké lhářství*
 Vedoucí práce: doc. Miroslav Petříček, Dr. Počet stran: 41

Tato práce je zkoumáním starořeckého lhaní v homérských *epé*, Sofokleově dramatu *Filoktétés* a nejstarší řecké lyrice. Ukazuje lež (*pseudos*) v kontextech interpretace věštb a znamení, očekávání a vyplnění (*telos*), sebeklamné pomatenosti (*atē*), okouzlení (*thelgein*), básnické řeči – a lhářskou praxi pochopenou jako moudrost a umění (*sofia*, *techné*).

Autor: Tereza VOHRYZKOVÁ Obor: religionistika
 Název práce: *The Laughter of Women: The Meaning and Function of the Ludicrous in a Greek Female Ritual*
 Vedoucí práce: Mgr. Radek Chlup, Ph.D. Počet stran: 72

Práce se zabývá Thesmoforiemi, ženskými kultovními slavnostmi rozšířenými v klasické době v celém řeckém světě. Zvláštní pozornost je věnována smyslu tzv. aischrologie, obscénních a žertovných řečí pronášených během svátku ženami. Aischrologie je zkoumána nejen v celkovém kontextu Thesmoforií, ale i řeckého pojmání ženské úlohy. Vlastní interpretaci Thesmoforií předchází stručný přehled různých teoretických přístupů k humoru v rituálu a jejich posouzení.

IV.

FF MU v Brně – Ústav klasických studií (připravila Katarina VÁCLAVKOVÁ PETROVIČOVÁ)

a) Bakalářské diplomové práce:

Autor: Eva CZEKŮOVÁ (Mgr.) Obor: novořecký jazyk a literatura
 Název práce: *Motiv záměny pohlavní identity v diele Georgiosa Vizyinos*
 Vedoucí práce: prof. PhDr. Růžena Dostálová, CSc. Počet stran: 26

Jádrem bakalářské diplomové práce je interpretace tří povídek významného novořeckého prozaika 19. století se zřetelem na motiv záměny pohlavní identity hrdinů. Práce dále obsahuje podrobně zpracovaný (v češtině jinak nedostupný) životopis autora a přehled jeho tvorby včetně detailnějšího pohledu na jeho povídkovou tvorbu a na její postavení v širším kontextu moderní novořecké povídky.

Autor: Michaela CHALACHANOVÁ Obor: novořecký jazyk a literatura
 Název práce: *Príspevok k otázke novogréckych dialektov*
 Vedoucí práce: prof. PhDr. Růžena Dostálová, CSc. Počet stran: 41 + 1

Základním tématem této práce je krétský dialekt. V úvodní části je podán stručný přehled novořeckých dialektů i dialektů archaických. Následuje podrobná charakteristika krétského dialektu z hlediska fonologie, morfologie, syntaxe i lexika a také obecný popis literatury tímto dialektem psané. Druhá část práce pojednává o nářečních rysech díla krétského spisovatele Ioannise Kondylakise (1861-1920). Obecné závěry jsou dokumentovány na ukázkách z Kondylakisovy povídky *Patuchas*.

Autor: Kateřina LOUDOVÁ Obor: novořecký jazyk a literatura
 Název práce: *Žánr světové kroniky a Joannés Malalas: příspěvek k raně byzantské literatuře*

Vedoucí práce: prof. PhDr. Růžena Dostálová, CSc. Počet stran: 46

Práce zkoumá pozici raněbyzantské kroniky Ioanna Malala (6. stol.) v rámci literárního žánru tzv. „světových kronik“. Autorka zařazuje kroniku do literárního kontextu doby a konfrontuje dosavadní nahlížení na ni s nejnovějšími vědeckými poznatky (jedná se zejména o vyvrácení teorie tzv. „mnišských kronik“ a stanovení míry „mimésis“, tj. nápodoby antických vzorů u tohoto žánru). Pozornost je věnována také problematice předpokládané čtenářské obce kronikářského žánru a obsahu kroniky, jenž se odvíjí od autorova křesťanského pohledu na svět. Zvláštní kapitola pojednává o textově-kritických problémech spojených s jediným dochovaným rukopisem kroniky (tzv. *Codex Baroccianus* nebo *Oxfordský kodex*), jejichž zevrubná znalost je nezbytná pro jakoukoliv vědeckou práci s kronikou.

Autor: Šárka PAVLÍKOVÁ Obor: latinský jazyk a literatura
 Název práce: *Mnemotechnika u římských autorů*
 Vedoucí práce: Mgr. Irena Radová, Ph.D. Počet stran: 30

Tématem diplomové práce je lidská paměť a způsob jejího zdokonalování, jak jej zachytili tři římstí teoretici řečnictví, především autor spisu *Rhetorica ad Herennium*, ale i M. Tullius Cicero v dialogu *De oratore* a M. Fabius Quintilianus v učebnici *Institutio oratoriae*. Autorka si klade za cíl analyzovat mnemotechnické návody, zejména metodu tzv. *loci*, jakýchsi asociačních obrazů, které situujeme na konkrétní místa v našich představách, a tím zabezpečujeme jejich uchování v paměti. Práce je tvořena třemi hlavními celky: obecnou úvodní částí, rozbořem již zmíněných spisů a několika shrnujícími kapitolami.

Autor: Anna SMÉKALOVÁ Obor: latinský jazyk a literatura
 Název práce: *Syntaktický rozbor první kapitoly latinského překladu knihy „Harry Potter a kámen mudrců“*
 Vedoucí práce: PhDr. Daniela Urbanová, Ph.D. Počet stran: 36

Práce se zabývá větnou syntaxí v novodobém latinském textu, v překladu první části anglického bestselleru *Harry Potter a kámen mudrců*. Je rozdělena na dvě hlavní části. První z nich obsahuje syntaktický rozbor spojkových vět vedlejších nacházejících se v první kapitole knihy, druhá pak statistický výskyt syntaktických jevů vybraných podle výsledků rozboru v první části práce, které jsou pak porovnány s výskytem těchto syntaktických jevů v odpovídajícím úseku klasického díla *Commentarii de bello Gallico* od C. Iulia Caesara. V závěru práce je pak poukázáno na syntaktické rozdíly mezi oběma texty a na skutečnosti, které k těmto rozdílům vedou.

b) Magisterské diplomové práce:

Autor: Zdeněk DRŠTKA Obor: latinský jazyk a literatura
 Název práce: *Biblická zpráva o stvoření zvířat v latinských patristických a scholastických textech*
 Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Nechutová, CSc. Počet stran: 90 + 21

Diplomová práce shromáždila základní texty patristické a středověké literatury (posledním zpracovávaným autorem je Tomáš Akvinský), které vypovídají o stvoření zvířat. Jsou to většinou texty exegetické, v úvahu však byly vzaty i některé Augustinovy polemické traktáty nebo úryvek z Dracontiova básnického spisu. Každý text doprovází medailon jeho autora, komentář je ve většině případů věnován způsobu exegeze podle tzv. *quattuor sensus*. Přílohou práce jsou překlady citovaných pasáží latinských spisů.

Autor: Šárka HURBÁNKOVÁ Obor: latinský jazyk a literatura
 Název práce: *Fabulae Atellanae*
 Vedoucí práce: doc. PhDr. Dagmar Bartoňková, CSc. Počet stran: 89

Autorka pojednává na základě moderní odborné literatury i internetových stránek o lidových divadelních žánrech v pozdněrepublikánském Římě, o literární atelláně i o jejich dochovaných zlomcích. Postupně probírá jednotlivé fragmenty Pomponia a Novia, pokouší se o rekonstrukci jejich životopisů a doplňuje je podkapitolou *Incerti nominis reliquiae*. Zlomky řadí především na základě vydání Frassinettiho do přehledných tabulek a paralelně k latinskému textu uvádí svůj vlastní překlad do češtiny. Text i překlad dochovaných zlomků atellán doplňuje autorka důkladným stylistickým, lingvistickým i literárním rozbořem.

Autor: Kornelia CHRISAFIDU Obor: novořecký jazyk a literatura
 Název práce: *Svadobné piesne gréckého národa*
 Vedoucí práce: prof. PhDr. Růžena Dostálová, CSc. Počet stran: 92

Autorka zkoumá projevy řecké lidové slovesnosti spojené se svatebními obřady. Nejprve stručně popisuje historickou podobu svatebních obřadů, kterou dokumentuje na svatebních písních antické básničky Sapphó. Poté již rozebírá soudobé řecké písně, utříděné podle jejich vazby na konkrétní svatební rituál, a ukazuje některá řecká svatební specifika (např. až osudové vnímání odvedení nevěsty a jejího tragického odloučení od původní rodiny).

Autor: Helena MARVANOVÁ Obor: latinský jazyk a literatura
 Název práce: *Smrt Marka Tullia Cicerona v římské a řecké literatuře*
 Vedoucí práce: Mgr. Irena Radová, Ph.D. Počet stran: 68 + 18

Autorka shromažďuje řecké a latinské prameny, které se vyjadřují zásadněji k Ciceronově smrti, a vzájemně je srovnává z několika hledisek: faktografického, žánrově-stylistického a z hlediska autorského postoje k této významné osobnosti římských dějin. V rámci výkladu se autorka dotýká také důvěryhodnosti zdrojů, z nichž autoři jednotlivých pramenů čerpali. Nakonec připojuje soupis v práci srovnávaných záznamů Ciceronovy smrti (originální řecké i latinské texty autorka v případě neexistujícího českého překladu doplnila svým vlastním překladem).

Autor: Lucie MAZALOVÁ Obor: latinská medievistika
 Název práce: *Radost v počátcích české reformace*
 Vedoucí práce: prof. PhDr. Jana Nechutová, CSc. Počet stran: 92

Diplomová práce se táže na výskyt a význam výrazů pro radost u autorů počátků české reformace. Předmětem příslušné rešerše byly texty Milíče z Kroměříže (kázání *ad clerum*), Matěje z Janova (*Regulae Veteris et Novi testamenti*) a Jana Husa (listy). Autorka zjišťuje, že se tato pojetí různí u různých autorů podle důrazů jejich teologických stanovisek, ale také v závislosti na různosti zkoumaných žánrů. Zjišťuje posléze, že pojem radosti je u těchto autorů, a tím v kontextu rané české reformace vůbec, spjat zejména s eucharistií a s horizontem osobní eschatologie a že prozatím nemůže být řeč o tom typu křesťanské radosti, jaký známe u představitelů světové (tzv. druhé) reformace.

Autor: Veronika ŠUDOMOVÁ Obor: latinský jazyk a literatura
 Název práce: *Ženský prvek ve Phaedrových bajkách*
 Vedoucí práce: doc. PhDr. Dagmar Bartoňková, CSc. Počet stran: 88

Cílem práce je popsat a charakterizovat projevy ženského chování v bajkách římského básníka Phaedra. Ženské motivy autorka hledá v souboru Phaedrových bajek v té podobě, kterou určila textová kritika, tedy neomezuje se na základní sbírku pěti knih Phaedrových bajek, ale zahrnuje také další bajky z renesančního souboru zvaného *Appendix Perottina*. Po historickém úvodu a obecné charakteristice žánru bajky představuje autorka Phaedrovu osobnost. Ústřední část práce tvoří již zmíněný rozbor jednání žen ve Phaedrových bajkách, rozdělený do šesti kategorií, z nichž tři akcentují momenty důležité z hlediska biologického vývoje v životě ženy a tři se soustředí na sociální vztahy a postavení ženy v soukromí i na veřejnosti.

V. FF UP v Olomouci – Katedra klasické filologie (připravila Ivana KOUCKÁ)

Autor: Kateřina ČADKOVÁ Obor: latinská filologie
 Název práce: *Tradice a kontroverze v životě Kateřiny Sienské*
 Vedoucí práce: PhDr. Lubor Kysučan, Ph.D. Počet stran: 69

V úvodních kapitolách podává autorka přehled pramenné i sekundární literatury o Kateřině Sienské, cenné poznámky o její dostupnosti a umístění v knihovnách, zejména italských, a stručný životopis této výjimečné ženy středověku. Jádrem práce je podrobný rozbor ohlasů Kateřinina života a působení v korespondenci jejích příznivců a odpůrců, rozdělený do dvou okruhů: na rozbor listů osob, které se s ní nesetkaly, a na korespondenci z okruhu přátel, žáků a sekretářů. V závěru je komentován postup žáků při snaze o Kateřininu kanonizaci ve dvou neúspěšných kanonizačních procesech.

Autor: Vladimíra DOBIŠOVÁ Obor: latinská filologie
 Název práce: *„Faidra“ Lucia Annaea Seneky. Komentovaný překlad prvních dvou dějství*
 Vedoucí práce: PhDr. Jiří Šubrt Počet stran: 100

Teoretický úvod práce si klade za cíl charakterizovat základní zvláštnosti Senekovy tragédie a zasadit je do širšího kontextu antické dramatické tradice. V prvním českém překladu úvodních dvou dějství tragédie našla autorka adekvátní vyjádření pro Senekovy složitě konstruované sentence. Neuchýlila se k próze, ale zvolila volný verš napodobující původní antické metrum. Těžiště celé práce představuje komentář s výkladem jazykových zvláštností, anticých reálií, mytologických narážek i literárně-historických souvislostí.

Autor: Kamil HARVÁNEK Obor: latinská filologie
 Název práce: *Latinská barokní libreta „Endymio“ a „Yta Innocens“*
 Vedoucí práce: PhDr. Lubor Kysučan, Ph.D. Počet stran: 109

Práce je zaměřena na barokní dramatickou tvorbu české provenience. V úvodu se zabývá fenoménem opery a italských vlivů na Moravě v první polovině 18. století, v následujících kapitolách věnuje pozornost operám samým, nejprve jazykovým specifičností obou libret. Opeře *Endymio* i opeře *Yta Innocens* je vždy předeslán stručný obsah, charakteristika postav, geneze tématu a v tabulce také výčet jednotlivých provedení hudebně-dramatických děl a ukázka z antické literatury, v nichž je hlavní motiv libret zpracován. Oběma překladům předchází rovněž informace o zachování textu oper a je doplněn spíše věcně zaměřený komentář.

Autor: Dita PALAŠČÁKOVÁ Obor: latinská filologie
 Název práce: *Plinius Starší: „Naturalis historia“. Překlad knihy XXIV.*
 Vedoucí práce: PhDr. Lubor Kysučan, Ph.D. Počet stran: 98

Do češtiny doposud nepřeložená XXIV. kniha Pliniovy *Naturalis historia* se zabývá přírodním léčením. D. Palaščáková svůj překlad pojala především literárně a snažila se, aby byl věrný, ale současně i čtivý. Překlad doprovodila komentářem vysvětlujícím některé pojmy, názvy či údaje o osobách a předslala mu také literárně zpracované shrnutí známých životopisných údajů o Pliniovi Starším, doplněné citáty ze spisů Plinia Mladšího, jež jsou zkoumanému autorovi věnovány.

Autor: Lenka VALASOVÁ Obor: latinská filologie
 Název práce: *Funkce nadpřirozených jevů v antické společnosti a řecké a římské literatuře*
 Vedoucí práce: PhDr. Lubor Kysučan, Ph.D. Počet stran: 83

Ve své práci autorka esejistickým způsobem zachycuje vztah antického člověka k nadpřirozeným jevům a místo, které v jeho životě zaujímaly. Všimá si především těch jevů, které ho zasahovaly přímo, jevů souvisejících s duševním a tělesným stavem člověka. Po obecných kapitolách věnovaných duchovnímu světu antického člověka, jeho vztahu k náboženství a spiritualitě stejně jako dobovým představám o duši a psychickém životě se věnuje podrobnější analýze jednotlivých oblastí psychických jevů (sny, jasnovidectví, věštění). Svá tvrzení vždy podkládá příslušnými příklady z antické literatury.

VI.
 FF UP v Olomouci – Katedra historie
 (připravila Ivana KOUČKÁ)

Autor: Miroslav KOUDELA Obor: historie
 Název práce: *Česká (Československá) studia minójská a mykénská*
 Vedoucí práce: PhDr. Ivana Koucká Počet stran: 145

M. Koudela věnuje nejprve pozornost vylíčení svých metod práce a cest historikova poznání. Těžištěm jeho zájmu je však rozbor a hodnocení nejdůležitějších časopiseckých článků i odborných publikací čtyř badatelů, reprezentujících různé pohledy na minójskou a mykénskou kulturu: E. Peroutky (pohled historický), B. Hrozného (pohled orientalistický), A. Bartoňka (pohled filologický) a J. Bouzka (pohled archeologický). Práce se snaží postihnout nejen nejdůležitější závěry jejich literárních příspěvků, ale poukázat také na vývoj názorů těchto vědců na zkoumanou problematiku.

Autor: Petr PÁLKA Obor: historie
 Název práce: *Římský senát v době královské a v době republiky*
 Vedoucí práce: PhDr. Ivana Koucká Počet stran: 123

Práce se na základě rozboru řecky i latinsky psaných pramenů a obsáhlého okruhu české i zahraniční literatury věnuje všem podstatným stránkám fungování a vývoje senátu v době královské a v období rané římské republiky. V některých částech se P. Pálka dotkl i dalších epoch republiky a počátku císařství, což mu také umožnilo komparaci podobných, či odlišných obecných charakteristik senátu, jeho kompetencí, průběhu jednání a *senatus consultum*. Zvláštní kapitolu věnoval i vztahu krále a senátu v době královské.

Autor: Tomáš PAVÉZKA Obor: historie
 Název práce: *Dějiny Říma Gaia Velleia Paternula jako pramen pro poznání období pozdní římské republiky v letech 133-31 př. n. l.*
 Vedoucí práce: PhDr. Ivana Koucká Počet stran: 142

Autor zhodnotil vybrané důležité vnitropolitické i zahraniční události římských dějin i činnost některých osobností (Marius, Sulla, Pompeius, Caesar) zaznamenané v díle Velleia Paternula tak, že je srovnal s podobnými, či odlišnými údaji dalších významných pramenů ke zkoumanému období, s díly Sallustia, Caesara, Plútarcha, Suetonia, Appiána, Diona Cassia a s Augustovými *Res gestae divi Augusti*. Při komparaci usiloval také o zjištění příčin výběru informací historiků a biografů i hlubších důvodů jejich hodnocení fakt i osobností.

Autor: Alena PŘICHYSTATOVÁ Obor: historie
 Název práce: *Isidin kult ve vybraných dílech antické literatury a v pompejských nápisech*
 Vedoucí práce: PhDr. Ivana Koucká Počet stran: 162

A. Přichystalové se podařilo velmi přehledným způsobem na základě rozboru vybraných děl antické literatury (Hérodotovy *Dějiny*, Diodórova *Historická knihovna*, Plútarchův spis *O Isidě a Osiridovi*, Apuleiův *Zlatý osel*, *Efeské příběhy Antheie a Habrokomy* od Xenofóna z Efesu) nastínit vývoj Isidina kultu a mnoha aspektů spojených s jejím uctíváním (průběh obřadů, symbolika, mýty, funkce bohyně, mystéria, procesí, chrámy atd.). Ke konkretizaci výkladu o Isidině kultu a jeho proměnách se pak rozhodla zabývat i konkrétními písemnými a archeologickými doklady o uctívání této bohyně v Pompejích (náписы, chrámy, sochy).

VII. Historický ústav JČU v Českých Budějovicích, oddělení starověkých dějin a klasické filologie (připravila Marcela HEJTMANOVÁ)

Autor: Vladimír ČERVENKA Obor: latina – učitelství pro SŠ
 Název práce: *Latinské epigrafické památky z Blatenska, Nepomucka a Horažďovic (Příspěvek k typologii středověkých a novověkých latinských napsů)*
 Vedoucí práce: PhDr. Marcela Hejtmanová, Ph.D. Počet stran: 185

Práce se zabývá epigrafickými památkami na volně vymezeném území Blatenska, Nepomucka a Horažďovic. Jejím cílem je na základě výzkumu v terénu a studia pramenů a literatury doplnit stávající klasifikaci napsů o nové kategorie a navrhnout nomenklaturu nápisných památek. V úvodu je podán obecný přehled zahraničního i domácího epigrafického bádání a obecná východiska a cíle výzkumu. Následuje teoretická část zahrnující územní vymezení sledované oblasti, historický kontext, obecnou charakteristiku napsů a ediční a popisové zásady. V závěru je graficky představena navržená klasifikace s příslušnou nomenklaturou.

Autor: Lenka HOLEČKOVÁ Obor: latina – učitelství pro SŠ
 Název práce: *Role ženských postav ve „Zbraslavské kronice“ („Chronicon Aulæ Regiæ“)*
 Vedoucí práce: PhDr. Marcela Hejtmanová, Ph.D. Počet stran: 125

Práce se zabývá pohledem na roli ženy ve *Zbraslavské kronice (Chronicon Aulæ Regiæ)* Petra Žitavského, která je naší největší latinsky psanou předhusitskou kronikou. Úvod práce je věnován autorství díla a obecné tématice ženy ve středověku. Jednotlivé kapitoly pak definují soubory ženských postav vystupujících v tomto díle dle jejich rozdělení do společenských tříd od královen až po prostý lid a dokumentují postavení ženy ve středověké společnosti. Vzhledem k tomu, že součástí latinské kroniky jsou rozsáhlé veršované pasáže, věnuje se práce také autorovu jazyku, jeho latinskému verši i stylistické stránce prozaického latinského textu.

Autor: Aleš MOLEK Obor: latina – učitelství pro SŠ
 Název práce: *Římsí císaři a jejich soukromý život v době principátu*
 Vedoucí práce: doc. PhDr. Igor Lisový Počet stran: 102

Diplomová práce se zabývá obdobím římského principátu a zaměřuje se na otázku soukromého života císařů tohoto období. Základem zkoumání jsou díla *De vita Caesarum* C. Suetonia Tranquilla a *Scriptores Historiae Augustae*, jako důležitý pomocný materiál posloužila řada moderních studií. Díky jejich analýze získáváme poznatky o soukromém životě císařů. O Augustovi se např. dozvídáme, že ačkoli neměl v oblíbě luxusní stavby a i jeho jídelniček byl skromný, na druhé straně rád pořádal „hostinu dvanácti bohů“, kde se vydával za Apollóna. Veškeré tyto poznatky, ačkoli mají charakter kuriozit, přispívají k detailnějšímu poznání římské historie, a proto si zasluhují naši pozornost.

Autor: Pavlína NEKLAPILOVÁ Obor: latina – učitelství pro SŠ
 Název práce: *Římský triumf jako cesta ke slávě a jako způsob k obohacení*
 Vedoucí práce: doc. PhDr. Igor Lisový Počet stran: 82

Největší poctou, která mohla být udělena vítěznému vojevůdci jménem senátu, bylo povolení slavit v Římě triumf (*triumphus*). První triumf je tradičně spojován se zakladatelem Říma Romulem. V republikánském období byla tato pocta vyhrazena jen nejvyšším úředníkům republiky (konsulové, prétoři, dikťatoři). V císařské době mohl slavit triumf pouze císař. Triumf byl velkolepou událostí, a to jak v životě samotného triumfátora, tak i celého města. V průvodu bylo prezentováno obrovské množství získaného bohatství. Poslední triumf byl uspořádán r. 303 n. l. za vlády císaře Diocletiana.

Autor: Petra ZÍKOVÁ Obor: latina – učitelství pro SŠ
 Název práce: *Antická literatura jako zdroj poznání gastronomické a kulinární kultury starověkých Římanů*
 Vedoucí práce: doc. PhDr. Igor Lisový Počet stran: 99

Cílem práce bylo prozkoumat antické prameny a zpracovat spisy moderních, českých i cizích badatelů zabývajících se problematikou gastronomické a kulínární kultury starověkých Římanů. Práce se skládá ze tří kapitol. První z nich podává všeobecné informace o stravování a stolování starých Římanů. Zabývá se tím, kdy se jedlo, jak vypadala tehdejší kuchyně a jídelna. Druhé dvě kapitoly jsou analýzou děl Marca Porcia Catona a Marca Gavia Apicia. Cato svým spisem *De agri cultura* poskytuje mnoho cenných rad týkajících se zemědělství, včetně kulínářských receptů, kterými přibližuje prostou římskou kuchyni. Dílo Apiciovo je známým souborem receptů pro různé příležitosti.

VIII.

FF UK v Bratislavě – Katedra klasickej a semitskej filológie (pripravila Jana GRUSKOVÁ)

Autor: Anikó POLGÁR Odbor: klasická filológia – grécky jazyk
Názov práce: *Božská inšpirácia a sebavedomie básnika v Pindarovej 11. olympijskej óde* Počet strán: 60

Vedúci práce: prof. PhDr. Peter Kuklica, CSc.; Mgr. Jana Grusková, Ph.D.

Autorka v prvej časti diplomovej práce zhrnula najdôležitejšie informácie o Pindarovej 11. olympijskej óde s dôrazom na kompozičné, štruktúrne, metrické a rétorické prvky. Druhá časť práce sa zaoberá hlavnými interpretačnými vrstvami *Ol. 11.*, hymnickými elementmi, funkciou Múz v Pindarovej tvorbe a sebavedomím básnika. *Ol. 11.* obsahuje mnohé prvky, ktoré môžeme podľa diplomantky interpretovať ako náznaky hymnu na Dia. Záverečná kapitola sa sústreďuje na tri moderné pretlmočenia analyzovaného epinikia: nemecký preklad od Dietera Bremera hodnotí diplomantka ako filologický, rešpektujúci rytmiku, nejasnosť i mnohoznačnosť pôvodiny, kým český preklad od Jana Šprincla ide čitateľovi v ústrety maximálnym zjednodušením, naproti tomu maďarský preklad od Imreho Trencsényi-Waldapfela reflektuje tradičné uplatnenie časomier v cieľovej kultúre, ale zároveň sčasti remetaforizuje.

Autor: Svorad ZAVARSKÝ Odbor: klasická filológia –
latinský jazyk a literatúra

Názov práce: *Martin Sentiváni SJ: Grécka schizma a únia. Historicko-polemická dizertácia (Otázky prekladu)*

Vedúci práce: prof. PhDr. Daniel Škoviera, Ph.D. Počet strán: 100

Práca predstavuje prvý krok ku kritickej edícii a prekladu diela významného slovenského jezuitu Martina Sentivániho (1633-1705) *Dissertatio chronologico-polemica de ortu, progressu, ac diminutione Schismatis Graeci, atque Graeci ritus Ecclesiae, cum Romana Ecclesia, tot votis exoptata Reunione* (Trnava 1703). Autor diplomovej práce sa venuje jednak otázke vhodného moderného prekladu barokového latinského textu a v súvislosti s tým aj problematike kultúrneho transferu, resp. nadväzovania kultúrnej kontinuity. V pozadí stojí zámer uvažovať o mieste neolatinkej literatúry v súčasnej slovenskej kultúre. Osobitnú pozornosť venuje autor jazyku Sentivániho spisy, inšpirovanému najmä príkladom škandinávskych neolatinistov.

Sestavil Jan Souček (Praha)